

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

16^e Jaargang.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1908

Twee onbeschreven penningen op het beleg van Naarden in 1673.

In het mooie oude raadhuis van Naarden werd in den zomer van 1907 een zeer bezienswaardige „Tentoonstelling van Gooische Oudheden” gehouden. Daar, volgens de dagbladen, zich daarop als nagekomen voorwerpen bevonden twee penningen, „nergens beschreven, in het (Kon.) Penningkabinet „niet aanwezig (e) en misschien eenige exemplaren,” begaf ik mij naar Naarden om te trachten deze penningen te beschrijven; doch de plaatsing in een kleine vitrine, zoodanig dat men ze willende bekijken bijna al het licht onderschepte en de omstandigheid, dat de penningen goed achter slot zaten en dus slechts van ééne zijde te zien waren, maakten, dat het doel *niet* bereikt en alleen de indruk gevestigd werd, dat ik twee zeer fraaie stukken voor mij had liggen.

Ik wendde mij daarom tot den eigenaar, den heer H. J. HESHUYSEN, Patna, Bloemendaal, die de groote welwillendheid had mij zijne kostbare stukken ter afbeelding en beschrijving af te staan, waartoe ik die kon afhalen in het Rapenhofje op de Palmgracht alhier en daarbij weder een ontdekking deed, n. l. een juweel van een regentenkamer, met groote liefde en zorg gerestaureerd.

Doch nu de stukken zelf. Beide hebben be-

trekking op het beleg en de inneming van Naarden door Prins WILLEM III in September 1673 en worden in het *Vervolg op den Catalogus der Tentoonstelling van Gooische Oudheden* blz. 2, letter G, n°. 1 en 2 vermeld en in het kort beschreven.

N°. 1 is een holle, zilveren penning, bestaande uit twee gegoten, aaneen gesoldeerde platen, met een middellijn van 70 m.M. (Pl. I). De voorzijde vertoont op een gebruieneerd veld het iets naar rechts gewend aanzienst borstbeeld van Prins WILLEM III met lange pruik, kanten das en harnas, op de borst een penning met het beeld van St. JORIS te paard in gevecht met den draak. Omschrift op matten rand, voorafgegaan door het monogram, RH.

WILHELMVS III D · G · PRINC AVRAICÆ
COM · NASS. E^c

Op de Kz. ziet men op den achtergrond in de verte de stad Naarden, daarvoor links twee brandende schansen, rechts de Zuiderzee, waarop talrijke roeibootjes en een aan het strand bijeenliggende visschersvloot, waar uit blijkt, dat het gezicht is genomen uit de nabijheid van het visschersdorp Huizen.

Op den voorgrond het leger van den prins — links ruitery, met een naar voren gewenden klaroenblazer, rechts uitrustende voetknechten (zittend).

In het midden de prins te paard, van achteren gezien, twee personen te voet naderen Zijne Hoogheid met den hoed in de hand, blijkbaar de twee door de belegerden gezonden parlementairs (zie hierna). Aan het strand tal van kleine figuurtjes, schetsmatig aangegeven.

Boven het geheel een door twee engeltjes gehouden vliegend lint met het gegraveerde opschrift:

NAERDEN

overwonnen den 2 Sept

Mo. 1673.

N°. 2 is een in zilver gegraveerd stuk met 78 m.M. middellijn. (Pl. II) De voorzijde geeft binnen een cirkel het geharnaste, voor $\frac{1}{4}$ naar links gewende borstbeeld van den prins met kanten strik en sjerp; de pruik reikt op dezen penning niet verder dan tot de schouders. Omschrift binnen twee dubbele cirkels:

SYN CONINCKLYKE HOOGHEIT WILHEM HENRICK
PRINS VAN ORANIEN EN NASSOU CAPITEIN AD^r. GEN^r.
DR. VR. ENIGDE ned: *la*

De keerzijde doet ons Naarden veel duidelijker zien dan de eerste penning, waar alleen de toren en de wallen op zijn aangeduid. Thans zien wij de kerk, de huizen der stad, een molen, en kunnen het beloop der wallen zeer goed volgen; rookwolken verkondigen, dat uit de belegerde veste zwaar wordt geschoten.

Op den voorgrond loopgraven en schanskorven, waartusschen uit mortieren op de stad wordt gevuurd, in het veld een viertal gesneuvelden, achter de loopgraven en links op den voorgrond is het voetvolk der belegeraars schetsmatig aangeduid.

Het geheel binnen een cirkel; omschrift binnen twee cirkels:

* *De Belegeringe der Stadt Naerden zijnde de Eerste Overwinninge de (lees: die) zijn Hoogheit de Heer Prinse van Oranien Heeft gedaen op den 12 Septr 1673*

Met de data scheen men het niet zeer nauwkeurig te nemen; geeft de eerste penning 2 September 1673 als datum der overwinning aan, de tweede stelt dit feit 10 dagen later, en heeft het daarmede bij het rechte eind. Prins WILLEM III liet met te Gorinchem en te Loevestein uitgeruste en met krijgsvolk bewapende schepen een schijn-aanval op Zaltbommel doen, lokte daardoor den hertog VAN LUXEMBURG met 5000 fransche soldaten daarheen en maakte van het wegtrekken dier troepen gebruik om den 6^{en} September 1673 met een leger van 25000 man Naarden aan te vallen, dat door DU PAS met 3000 man en 19 kanonnen was bezet. Den 12^{en} September vroegen de belegerden om een wapenstilstand ten einde hunne dooden af te halen en te begraven, welke hen echter geweigerd werd, terwijl de beschieting met kracht werd voortgezet. Denzelfden dag zonden de belegerden twee „pandsluyden” (parlementairs), die het verdrag van overgave der vesting sloten, ingevolge hetwelk aan de fransche bezetting vergund werd, met alle teekenen van eer en twee stukken geschut, naar Arnhem uit te trekken. De gegraveerde penning vertoont, wat de omschriften op Vz en Kz. betreft, veel overeenkomst met dien afgebeeld bij VAN LOON III, blz. 123, n°. 1, ook de voorstellingen op de Kzⁿ wijken niet veel van elkander af, alléén is bij VAN LOON de strijd blijkbaar gestaakt; geen kanonsvuur van de wallen, geen vurende mortieren of door de lucht een boog beschrijvende bommen, zooals op het door ons beschreven stuk. Het borstbeeld bij VAN LOON

is fraaier en *naar rechts* gewend en draagt een penning met het zeeuwsche wapen; het omschrift der Vz. is *kursief* en zonder de nateve afkortingen, doch blijkbaar is dezelfde knappe graveur de maker van beide stukken, evenals van dat voorkomende bij DE VRIES en DE JONGE, Pl. IV, n°. 3.

De penningen zijn wellicht afkomstig uit de verzameling J. A. VOLCKER, in April 1888 geveild bij FRED. MULLER & C°, althans onder n°. 881 komt voor een achter in den katalogus naar een zéér schetsmatige teekening afgebeelde penning, gelijk aan ons n°. 1 en onder n°. 883 een overeenkomende met ons n°. 2. Het monogram, o. i. R. H. op n°. 1, leest de samensteller van den katalogus P. H. I., FRANKS I, blz. 570, beschrijft, volgens mededeeling van den heer A. O. VAN KERKWIJK, een penning met dezelfde Vz. doch leest: F. N., in *Oranjepenningen Kon. Kab.* n°. 349 is de maker van dit laatste stuk onvermeld gelaten, daar men de initialen te onduidelijk vond. Het is echter ongetwijfeld hollandsch werk.

Ten slotte een woord van dank aan den gelukkigen eigenaar voor zijne bereidwilligheid, om mij in staat te stellen deze weinig bekende stukken aan onze lezers in woord en beeld te kunnen toonen.

Z.

